

УРОК 8

Озера, їх різноманітність

Любий юний географе !

На цьому уроці ти навчишся...

- ✓ називати суттєві ознаки поняття «озеро»,
- ✓ наводити приклади найбільших за площею, найглибших озер
- ✓ пояснювати причини походження озерних улоговин;
- ✓ визначати особливості водного режиму озер;
- ✓ розрізняти озера за походженням їхніх улоговин і стоком
- ✓ позначати на контурній карті назви: озер: Каспійське, Великі озера, Байкал, Вікторія.

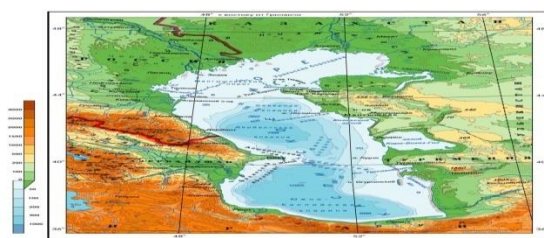
Юний географе, на суходолі земної кулі є багато заглиблень різного походження, в які стікають поверхневі та підземні води. Коли в заглиблення поступає води більше ніж за цей час випариться, вода накопичується і утворюється озеро.

Озеро – це замкнуте природне заглиблення, заповнене водою, яке не має зв'язку з морем.

Озера в світі дуже різноманітні. Озера бувають різні за глибиною, за площиною, складом вод, за температурою, за походженням озерних улоговин. Найглибшим озером земної кулі і водночас найчистішим є озеро Байкал, його глибина становить 1620м. (Мал.1). Улоговина Байкалу вміщує 1/10 запасів прісної води нашої планети (Додаток 1).

Мал.1 Байкал.

Мал.2 Каспійське море

Найбільшим за площиною озером світу є озеро - море Каспійське (Мал.2). За велику площу, солону воду і що в минулому озеро з'єднувалося з океаном його називають морем. Площа поверхні озера становить 372 тис. кв. км, що дорівнює близько площі Японії ($S = 372,8$ тис. кв. км). Найбільшим за площиною прісним озером світу є озеро Верхнє, розташоване в системі Великих озер в Північній Америці, його площа - 82 тис. кв. км, а води в ньому вистачить щоб заповнити усі інші Великі озера (Мічиган, Гурон, Онтаріо) та ще три озера Ері. Найсолонішим озером світу – Мертве озеро-море, солоність озера більш 367‰. Найглибшим озером в Україні є озеро Світязь, найбільше за площиною озеро Ялпуг.

За походженням улоговин розрізняють озера: тектонічні, залишкові, льодовикові, загатні, вулканічні, карстові, лиманні, тощо (Мал. 3).

ТИПИ ОЗЕР ЗА ПОХОДЖЕННЯМ УЛОГОВИН		
ТИП	УМОВИ УТВОРЕННЯ	МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ ПРИКЛАДИ
ТЕКТОНІЧНІ	Утворюються в місцях розломів і опускань земної кори	Байкал – Євразія; Танганьїка – Африка, Мертве море - Євразія
ЗАЛИШКОВІ	Це залишки давніх морських басейнів, які відокремились у період підняття узбережжя	Каспійське, Аральське – Євразія; Чад - Африка
ВУЛКАНІЧНІ	Утворені в кратерах згаслих вулканів	озера Камчатки - Євразія
ЛЬОДОВИКОВІ	Утворені в улоговинах, які виникли під тиском льодовика	Бребенескул – Україна (Карпати); Ладозьке, Онезьке - Європа
КАРСТОВІ	Утворюються в порожнинах, після розчинення водою карбонатних гірських порід	Шацькі озера (Світязь) – Україна;
ЗАГАТНІ	Утворюються внаслідок перегородження долини	Синевир – Україна, Тана-Африка

	гірської ріки зсувами, обвалами	
ЛИМАННІ	Утворюються на узбережжях у гирлах давніх річок	Маракайбо –Південна Америка; Дністровський лиман - Україна
ЗАПЛАВНІ	Виникають на заплаві річки внаслідок відокремлення рукава або затоки від основного русла річковими наносами	Ялпуг, Кагул -Україна
СТАРИЦІ	Утворюються на ділянках русла річок, що змінила свій напрямок, серпоподібної форми, залишки річища річок	Заплави річок Дніпра, Сіверського Дінця – Україна

Мал.3 Типи озерних улоговин

Озера за водним режимом поділяються на стічні і безстічні. *Із стічних* озер витікає одна чи більше річок, вони є прісними, наприклад, Байкал, із нього витікає тільки одна річка. *Безстічні* – озера, з яких не витікають річки, вони є солоними. Вода в таких озерах випаровується, залишаючи розчинні солі, наприклад, озеро Балхаш, яке наполовину прісне та наполовину солоне. Західна частина озера мілководна і має прісну воду, в неї впадає велика річка - 80% припливу води, східна частина глибока і має велику солоність. Безстічними озерами є Каспійське й Аральське, Мертве моря-озера, Ейр – Норт в Австралії, Велике Солоне в Північній Америці.

Озера живляться атмосферними опадами, водою, яка поступає із річок, підземними водами. За роками існування їх можна поділити на молоді, недовговічні, давні. Тільки деякі озера існують мільйони років, юний географ, таким озером є Байкал, озеро –рекордсмен.

Ключові терміни і поняття

Озеро, типи озерних улоговин за походженням, стічні, безстічні озера.